

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. IV. Causa materialis Reipublicæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

CAPUT IV.

Causa materialis Reipublice.

§. 1. **R**еспублика ex pagis seu vicis componitur, vici ex domibus, domus ex coniugibus, ita natura & experientia nos edocet.

Tria autem hominum genera ad Rempublicam necessaria sunt, Agricola, artifices, milites. Socrates agricolas, magistratus, & milites requirit. Verum potest esse Respublica, in qua magistratus sit ex agricolis; nam & ab aratro vocatus est ad dictaturam Cincinnatus, & post victoriam ius suum exercuit triumphalis agricola, & Regulus cum rem optime in Africa gereret, populum Romanum agelli sui cultorem habuit, ne ex medio cursu victoriarum ad tenue rusculum auocaretur. Possunt igitur esse in magistratu agricola, iidemque artifices, & milites. Sed tamen diuersa ratio est: Magistratibus opus est paucis, satis enim est si centesimus quisque praestit, artificum & militum necessaria est copia, itaque hos ab agricolis diuersos esse fere necesse est, cum procul domo milites frequenter agere oporteat, & incerta sint temporum momenta, quis hostis repellendus, aut petendus est.

§. 2. Neque modo illa differentia in constitutis rebus publicis, sed in barbaris etiam requiritur; nam & Garamantes qui sine magistratu vivebant, & nunc Brasilia, & Florida habitatores, munia militibus, & agricolis diuidunt, artificibus vero, ut pote nudi, clauis, & arcibus armati vix egent. Nec recte veteres Rempublicam ex similibus coalescere censuerunt, quo enim maior est varietas munerum, laborum, artium, statuum, eo est respublica copiosior, atque instructior. Accurate hoc Aristoteles, ut caetera perpendit, l. 2. pol. c. 2. cum ait; non modo ex pluribus hominibus esse ciuitatem, sed ex specie differentibus, non enim potest esse ex similibus; aliud enim est ciuitas, aliud symmachia, & belli Societas, plurium enim ciuitatum auxilia vnum exercitum conficiunt, ex eodem hominum genere. Sed de varietate hominum in ciuitate dicam suo loco.

§. 3. Cum vero Aristoteles ciuitatem definiat tam numerosa, & instructa ex pagis compositione, ut habeat *ἀνταρκτικόν*, culmen abundantiae, & quasi sibi sufficiens cornu copiae, quo ex se sibi sufficiat, non immerito a prudentibus quaeritur, de quam *ἀνταρκτικόν*, aut sufficientia intelligendus esse videatur. Si enim de rebus ad victum, vestitum, defensionem, offensionemque necessariis loquitur, nusquam eiusmodi Respublica ostenderetur; voluit enim Deus propter Societatis humanae conseruationem, aliorum hominum ope alios indigere. Regna quaedam sibi ea ratione suffecerint, ut Aegyptus, Italia, ciuitates nequaquam, ne dura quidem sobrietatis cultrix Sparta; Remiges enim, pecuniam, machinas aliunde petere eam oportebat, hoc vero tempore potentissimas, & celeberrimas vrbes vel maxime alienis praesidiis egere cernimus. Neque satis rem declarauerit, si quis eam ciuitatem appellet, quae aut ipsa ex se sufficientiam habeat, aut ad eam acquirendam idoneas vires, & facultates. Hoc enim & diuites familiae possunt, & multo magis pagi, alia ergo sufficientia quaerenda, qua ciuitas seu Respublica constituatur, non enim opibus, nec hominum multitudine, nec muneribus a pagis Respublicae distinguantur, cum Sparta paupertate claruerit, nec supra duo ciuium millia censerit, nec muneribus se munierit, multis tamen opulentissimis vrbus imo toti Graeciae, ipsisque adeo *μεγαλοπόλεων ἀδύναμις* magni vrbus Athenis, multis annis imperauerit. *Ἀδύναμις* igitur siue sufficientia ex vicorum coniunctione coalitam definitio, cum gens aliqua,

aut

Qui socialem naturam exuerunt, vix homines sunt.

Seruum habentia cura.

Turcarum non est proprie respublica.

Finis Reip. beata vita.

Bona vita Reipubl. necessaria.

Arse sum mare regendi, bona vita regentis.

Qui igitur *μικροὶ καὶ πολλοὶ*, hominumque ofores fuerunt, magnitudine vitiorum naturalem *σοφίαν*, affectumque obruerunt, qualis græculus ille Timon, & Tyranni, qui omnem populum habere vnam ceruicem optabant, qui se flagellum Dei nominarunt, qui hostem occisum bene olere, melius ciuem putarunt. Causa materialis est, hominum cætus. Plebs, senatores, nobiles, principes, reges. Seruos autem excludo, neque enim pars sunt respublicæ, sed organa, & instrumenta quædam animata; quia tamen & illi homines sunt, & homines sæpe dominis suis praestantiores, eorum quoque curam respublica suscipiet, & contra crudeles, atque iniuriosos dominos tuebitur.

§. 4. Forma est ratio iuris in quod populus consensit, hoc est, ordo imperantium atque parentum imperio, neque forma triplex respublica consurgit. Quo etiam ex loco apparet, cum consensus ille deest, non esse Rempublicam, sed alium aliquem cætum, ut pote seruorum in potestate domini alicuius viuientium. Itaque Turcarum imperator Rempublicam proprie dictam non habet: cum enim in subditos, adeoque supremos belli duces habeat absolutum ius vitæ, & necis, cum omnes prædicent facultates suas omnes, seque ipsos mancipio magni imperatoris addictos, illudque ius maius sit, atque impotentius quam olim fuerit dominorum in seruos, non est hic aliud regimen, quam *δεσποτικόν*, nullo modo ciuile, ciuitates enim quamuis habeat, non tamen regit eas iure ciuium, sed absoluto dominationis arbitrio, nihil aliud igitur magna illa ciuitates sunt, quam capaciora quadam ergastula; magni autem Bassæ, & Beglerbeii quasi atrienses quidam serui, ad nutum domini nullo legum, aut iuris praesidio morturi.

§. 5. Finis est bene beateque viuere. Hoc ita Aristoteles explicuit. Perfecta autem Societas ex pluribus vicis constat, ciuitas est, quæ terminum habet omnis *ἀνταρκτικόν*, quæ scilicet sibi sufficit omnino, & perfecte. Oriens quidem viuendi causa, constans autem & perseverans bene viuendi causa. Finis autem omnium est beatitudo, quæ cum in virtute collocatur, bonam Rempublicam efficit, cum in voluptate, diuitiis, honoribus quaeritur, Respublica quidem fuerit, sed vitiosa, inquietata, brevis, & dum falsam felicitatem persequitur, veris se calamitatibus inuoluet. Audire hac in re iuuat seruum sapientem.

Quid id quod vidisti, ut munitum muro tibi visu sit oppidum,

P. Si incolæ bene sunt morati, pulchre munitum arbitror. Persidia, & peculatus ex vrbe, & auaritia sexulant; Quarta inuidia, quinta ambitio, sexta obretractio, Septimum periurium. S. Euge. P. octaua indiligentia, Nona iniuria, decimum, quod pessimum aggressu, scelus. Nec nisi inde aberunt, centuplex murus rebus seruandis parum est.

Consignabo hoc sententia Platonis. *ἔστι δὲ ἡ ταύτη τις πόλις, βασιλεὺς, τυραννίς, πολιτεία, δικονομία, δεσποτία, οὐδὲν δὲ δικαίον, καὶ μὴ τέρψιν ἔχει, βασιλική, τυραννική, πολιτική, δεσποτική, οὐκ οὐκ ἔστι, δικαιοσύνη, σωφροσύνη. Idem igitur ut videtur sunt, Rex, tyrannus, politicus, oeconomicus, dominus, temperans, & iustus, & vnica ars est, regia, tyrannica, politica, dominans, oeconomica, iustitia, & temperantia. Vno verbo. Magna arte Rempublicam gerit, qui temperanter & iuste vivit, & imperat.*

*Sufficiens
sibi dicitur,
si ab alio
non depen-
det.*

*Cuius quis
Aristoteli?*

Floret ciui-
tas cū sin-
guli florent.

aut populi cœtus ita sociatus est, ut omni externo dominio libera, assoluto & perfecto imperio utatur, & à nullo dependens libere de se statuere possit. Si enim alieno imperio sit obnoxia, non erit integra ipsa respublica, sed alterius Reipublicæ, unde magistratus, & iura mutuatur, pars, atque accessio. Ita sentire ac docere Aristotelem perspicuum est, I. 3. pol. c. 1. Postquam ciuitatem τὴν συγκαίμεναι, compositionum, esse docuit, querendum esse ait, quis sit ciuis. Ciuitas enim ciuium, inquit, multitudo est. Ciuem deinde non opibus, aut habitatione definit, sed τὸ κατὰ γένει κείσθαι καὶ ἀρχῆς, *Eo quod iudicandi & imperandi communione potitur.* Tandem enim rem totam hîce verbis decidit, ὅ ἐξ ἐνός κοινανέιν ἀρχῆς, βουλευτικῆς, ἢ κελίχης ποδὶ ἰσλὺ ἡδὲ λαζόμεν ἔθ'· πόλιν ὃ γὰρ τοῖς τῶν πλὴν-θ'· ἰκανὸν πᾶσι αὐτάρκειαν ζῶνι. *Cui potestas collata est, ut particeps sit magistratus ac consultandum, & iudicandum pertinetis, ciuem enim ciuitatis esse dicimus.* Ciuitatem talium ciuium multitudinem, quæ illa habeat, quæ ad vitam sufficientia sunt. Ad vitam nempe politicam, quæ in re maxima, & libertate à nullo dependente cernitur.

Ex his igitur ciuitas constitui debet, vocaturque libera respublica siue regnum sit, siue aristocratia, siue presse dicta politia, si supremi magistratus, & iudiciorum ex sese, & in se potestate praedita sit. Hoc est vnum corpus seipsium mouens, sese nutriens, non alieni corporis pars, atque in hac republica magnitudo, aut paruitas nullum discrimen efficit, quemadmodum enim non minus omnibus suis partibus absolutum est formicae compactum, & laboriosum corpusculum, quam vasta moles elephanti, ita quoque suam perfectionem parua Respublica obtinere potest, nec cedere ingentibus monarchiis, legum, magistratuumque iusta ordinatione, atque administratione, si ciuium singulorum atque omnium utilitas spectetur. Ea est enim florentissima respublica in qua singuli florent. Quemadmodum corpus sanum, forte, formosum est, si humorum omnium legitima est temperatura, membrorum modus, naturae conueniens symmetria, & coagmentatio, coloris suauitas, ita in republica omnium partium inter se apta connexio, & vita quaedam iuris, administrationisque integritas omnes florentes, diuites, pacatos, felices efficit.

CA P V T V.

Rempublicam non à fato, nec casu aut fortuna, sed à Deo esse.

Fatum re
ijcitur.

§. 1. **F**atum appello non diuinam ordinationem, præscientiam, permissionem, sed quod à rerum nexu necessario, quod à mundo, à positu fidei dependere volunt, de quo exclamar impie disertus poeta :

Heu fatis superi certasse minores.

Fati nomen
recte quidā
vsurpant,
sed pericu-
lose.

Si nonnulli auctores boni, & orthodoxi nomine
fati vtuntur, cum recte de diuina prouidentia, liber-
tateque arbitrii sentiant, non reprehendo senten-
tiam, malo tamen loquendi modum corrigere eos,
quam periculose propter multorum infirmitatem
disputare; consilium Augustini illi audiant, l. 5. de
ciuitat. Dei, c. 8. *Qui vero non aſſorum conſtitutionem,*
ſicuti eſt, cum quidque concipitur, vel naſcitur, vel inchoatur,
ſed omnium connexionem ſeriemque cauſarum, qua ſit, omni
quod ſit, ſari nomine appellant; non multum cum is de verbi
controverſia laborant, atque certandum eſt: quandoquid-
em ipſum cauſarum ordinem; & quandam connexionem
Dei ſummi tribuunt voluntati, & poteſtati, qui optime &
veraciſſime creditur cuncta ſcire antequam ſiant, & nihil